

ZGODNJA

DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsaciga mesca na celi poli, in velja po postu za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XVII.

V Ljubljani 10. kimovca 1864.

List 26.

Ivan Bajkard baron Valvazor,

slavni krajopisec in zgodovinar kranjske vojvodine, je bil „katoličan.“

Tudi zgodovinska vednost ima svojo vrednost.
P. Hitzinger.

Leta 1858 smo brali v „Novicah“ str. 373 sledeči so-stavek: Prošnja za Valvazorja. Zdaj je nastopil čas, spomenike staviti tudi pri nas; pripravljajo ga za grofa Radeckega, sklepajo za Vodnika, namerjajo za dr. Knobleharja, za barona Vega je domoljub sprožil besedo, pa se še ni prijel; za barona Valvazorja so ga kranjski stanovi postavili v Medii pri katoliški grajsinski kapelici, pa je pozabljen, kot je kapelica opuščena. Verh tega pa sta dva učena moža vergla nad Valvazorja kamen, da je bil protestant. Kdor pomisli, da so ga pokopali v katoliški kapelici, ko je protestanstvo že davno iztirano bilo iz dežele, kdor pregleda, kako je on pisal o katoliških rečeh, znamenitno o svetnikih na Kranjskem česenh; Valvazorja ni v stanu dolžiti protestanstva. Vendar dobro bi bilo, da bi se dobilo posebno spričevanje zastran Valvazorjeve vere, in tisto, se mi zdi, da bi se naj hitreje dobilo iz smertnih bukev tiste fare, kjer je umerl, ali kjer je bil zakopan. Umerl pa je Valvazor leta 1693 mesca septembra, kterega dneva, se ne vé, v Kerškem mestu in pokopan je bil Medii (Galleneck), kjer je pokopališe za Valvazorjevo rodovino z mašnim vstanovilom. Pervi kraj je v leskovški fari na Dolenskem, drugi zdaj v kolovraški, poprej pa v moravški fari na Gorenškem.

Prosimo, naj bi se iskalo v smertnih bukvah v tistih farah, in naznanilo, kaj je zapisanega o Valvazorjevi smerti in njegovem pokopu. To ni za samo prazno vednost, ne samo za čast kranjske zemlje ali za slavo vertlega moža; saj je tudi za hvalo katoličanov na Kranjskem, da so imeli toliko učnega moža v svoji sredi. Petegniti se moramo za svoje. — V nekem družem sostavku pa toži, če se ne motimo, da ga „žalost in nevolja“ sprehajate, slišati, da bi bil Valvazor protestant.

Če je pisatelj omenjenih sostavkov in pa letošnjega v „Danici“ pod napisom: „Stare fare na Primorskem“ iz leskovških, moravških ali pa kolovraških smertnih bukev kako razjasenje o Valvazorjevi smerti in njegovem pokopu prejel ali ne, nam ni znano, ali to pa odkritoserčno ponavljamo, da se je nam prav tako pri sercu godilo, kakor njemu, ko smo to čudno novico brali, da ne bi bil Valvazor „katoličan.“ Pa na polpota ostajati ni naša navada, torej leta 1862 zastran „Valvazorjeve vere“ spisemo sostavek, ter ga izročimo „Drobtiniam“, ki so ga tudi vale prelepemu popisovanju življenja ranjcega neumerlega kneza škofa Slomškega vverstile *) in ki ga tu zopet izurjenemu svetu iz tega

namena v pretres podamo, da sodi in se prepriča, ako smo se brez vsih ovinkov in vspešno za Valvazorjevo „katoličanstvo“ vestno potegnili, ali ne? Začne se tako-le:

„Po petji se ptica pozna.“

„Pred nekoliko leti se je v nekem dunajskem časniku bralo, da je bil Valvazor luteranske vere. Nad tako novico se marsikteri Kranjceev, ki se po pravici z rojakom svojim ponasajo, zavzame in gotovo zvediti želi, ali je bil zares slavni zgodovinar k luteranom utekel, ali ne.“

Gnalo nas je, Valvazorjevo knjigo „Slavo kranjske vojvodine“ **) bolj na tanjko pregledati in se tako z lastnimi očmi prepričati, ali je dopisnik dunajskih novin morebiti v tej knjigi staknil novico, da je bil Valvazor luteranec. Odkritoserčno rečemo, da nismo nič takega našli. Tajiti sicer ne moremo, da Valvazor sem ter tje zastran luteranov in njih vere nekako sumljivo govori, in da iz takih besed se lahko posname, kakor da bi bil res pisatelj sam luteran, posebno če enostransk človek knjigo prebira, ter sledi luteranoviše. Vendar pa Valvazor z večino pisateljev svoje dobe v en rog trobil ni, da bi bil, kar se vere tiče, zabavljaj in prepiral se, in katoliške naredbe in običaje psoval, kakor so večidel luteranski pisatelji one dobe delali. Kadar slavni Valvazor o protestantih govori, se brez vse jeze in brez vsacega sovraštva tako mirno in spodobno obnaša, kot naj bolj omikani pisatelji sedanjega stoletja, in berž ko ne je ravno ta krotkost Valvazorjeva proti luteranom sum zbudila onemu dopisniku, da je našega Valvazorja za luterana po svetu razglasil. — Koliko jih je, ki to verujejo, ne znamo; vredno pa je, da se za Valvazorjevo pravovernost potegnemo, ter dokazemo: da je Valvazor katoličan bil in umerl. — Dokazi za to so:

1. Nikjer ne beremo, da bi kdo od te zlahne rodovine bil luteran postal, temveč bili so ravno o času, ko je luteransku reč naj bolj napredovala: „Defend Valvazor škof v Kopru ***), Hieronim Valvazor, poglavar avguštinskega reda v Rimu in po tem škof v Pesari, in pa njegov brat Dominik Valvazor škof v Karavini.“

2. Jernej Valvazor in pa njegova gospa Ana Marija, t. j., starši našega Valvazorja, sta bila katoličana. In tega se lahko vsak prepriča, ako pogleda III del — XI buk. 164 str. 2. polov. omenjene „Slave kranjske vojvodine“, kjer Valvazor zastran medijske ****) grajsine med drugim to le sporoča: „Tudi so gospod moj v Bogu počivajoči oče dali kapelo izzidati, ki je precej prostorna in ravno pod gradom stoji. V tej kapeli počivajo kosti mojih dragih pokojnih staršev in tudi nekterih mojih bratov, sester in mnogoterih otrok naše rodovine, med temi petero mojih lastnih, kakor tudi moje perve žene, ki je še le poprejšnje leto tje pokopana bila. Ti tukaj združeni pričakujejo veselega vsta-

*) Die Ehre des Herzogthums Krain. — **) Capodistria. — ***) Galleneck.

*) Slomšekove Drobtinice leta 1863 str. 229.

jenja. Moj pokojni oče gospod Jernej Valvazor so leta 1650, dne 2. avgusta na veke zadušbino v ta namen utemeljili, da jo po njihovi smerti prevzame njih gospa, moja zdaj že tudi pokojna mati, po njej pa naj starejši dedič, vendar pa s tem pristavkom, da če bi se kateri izmed dedičev duhovšine poprijel, da tisti tudi pred starejšim do te zadušbine pravico dobi. Če bi se pa pripetilo, da bi Valvazorjeva rodbina, ali pokolenje in ime popolnoma odmerlo, gre ta zadušbina na posestnike medijske grajsine in njih dednike in sicer s to zavezo, da se ima vzdržati duhovnik, kateri bode v kapeli matere Božje Obiskantja na veke vsak zvesto opravljal tri svete maše, kakor tudi nedeljo presvete Trojice evangelj pa v kranjskem jeziku bral; ravno tako tudi vsak ponedeljek za mertve Valvazorjeve rodbine, po sabotah pa v čast blažene Gospodove Matere in zraven še tudi vse praznike D. M., naj se že zove njen god kakor si koli bode, in tako tudi tiste praznike M. D., ki bi se v prihodnje utemeljili. Kdor vživa to zadušbino, ki zapopada štiri kmetije brez davka, namreč, eno v Koprivnici prav medijskega polja in pa tri druge v Podgoricah v moravški fari, ima dolžnost iz prihodkov duhovnika oskerbovati. In pri tem mora po zavezi zmiraj, neprenehoma, na veke in zve-to ostati.“

„Po tem, ko so gospod moji ranjki oče v tej kapeli počitek svojega po kristjansko doveršenega življenja našli, je spadla ta zadušbina gospej moji ranjci materi Ani Marii, Valvazorjevi vdovi, rojeni baronki Ravbarjevi; po njeni smerti pa mojemu naj starejšemu bratu Karolu Valvazorju. Ker je pa potlej moj mlajši brat Volk Jernej Valvazor (sedanjí fajmster in pooblastenec v Zavezu na Štajarskem) masnik postal, je moj omenjeni starejši brat to zadušbino njemu izročil, in za to zdaj moj mlajši brat oskerbuje to duhovnijo s posebnim duhovnikom.“

O dobi, ko se je ta zadušbina utemeljila, je bil naš Valvazor nekaj čez deset let star.

3. Je naš Ivan Bajkard Valvazor, ki se je rodil 28. majneka 1641, v svojem rojstnem mestu Ljubljani v katoliške šole hodil in tako tudi pozneje v Lionu na Francoskem.

4. Prica naš Valvazor sam v svojih knjigah II del VII buk. 14. pogl. 470 str., da je bilo po ukazu cesarja Ferdinanda II od leta 1631 luteranstvo iz Kranjskega popolnoma izgnano, in da je potem takem omenjeno novoverstvo iz cele dezele zginilo. In to se je zgodilo deset let pred rojstvom našega Valvazorja. (Konec nasl.)

Skopuh.

Česki spisal *Foelstar Stule*, poslovenil pa *L. Podgoriski*.

(Dalje.)

„Stotnik pride k nam in serčno ogovori gospoda za hčer. Ali na enkrat je bil ogenj v strehi. „Pa vi, gospod, ali vi bi radi moja hčer? Kaj se? Kje imate pa kaj za njo? Tako slabo službo, tako majhen dohodek, samo nekoliko sto na leto. Ali vi moja hčer? — Iz te moke ne bode nič kruha, dragi gospod!“

„Ali, odpustite gospod,“ odgovori častnik, „sej ne prošim hčere zavoljo denara, kupovat pa je tudi nisem prišel.“

„Presneto bi se opekli, gospod stotnik!“ odvernili se starec razkačen; „tedaj se ne derznite moje hčeri jemati zavoljo novecv, ali pa kupovati je. Menim da ne. Ali ob kratkem: ako vzamete moja hčer, da veste, moja hči ni več moj otrok. Tudi ne maram več za njo, ne dam ji ne belica, in po moji smerti ne dobó ne réparja, kar imam, to veržem raji v vodo. To je moj odgovor. Ali me umejete? Dobro se imejte!“

„Ves potertega serca je odšel stotnik, hči pa je bila prava mučenica poslej. Dan na dan je pometal ž njo oče in neusmiljeno očital ji vsako naj manjšo reč. Ali čem delj to tem hujše, naposled je pa celo pretepati jo začel. Neusmi-

ljeni oča je bil enkrat to slabo oblečeno revico vdaril tako, da je kar vleknila se in zgrudila na tla. Jaz sem bila ravno v sosednji sobi. Ko sem zaslišala vdarec in hčerin vskrik, planem po konci in vsa prestrašena hitim v gospodovo sobo. Sirota je v nezavesti ležala na tleh, gospod pa, kar meni nič tebi nič, pripravljal se je obresti zaznamovat v obrestnico. Meni ni dalo molčati. Očitati sem mu začela, kaj misli vendar, ker tako golujša s hčerjo, in dramila sem dekle iz nezavesti. „Molči!“ zapovedal mi je gospod samoglav, „molci in poberi se mi izpred oči ž njo. Tudi naj ga le vzame...; nič zato, nič več ni moja hči!“

„Ali veste kaj, gospod! Vi niste vredni take hčeri,“ odgovorim mu jaz. „Vi z njo delate gerše od trinoga!“

„Poberi se!“ — zahudil se je nesrečnik, „če ne, mahnem te, da —“

„In odpeljala sem ubogo Branislavo iz te nesrečne sobe. Ni se nič zavedila. Čez nekoliko časa se je zopet izdrnila. Strašno je bilo njeno gorje; vse zbehal ji je bil oče nedolžno serce, čisto kakor rosa. Da bi nasitil svojo vražjo krutost, jo je izpodil še tisti večer iz hiše. Jaz sem jo peljala k neki dobri gospej, ktera je prav miloserno jo sprejela in kmalo tako rada imela, kakor prava mati svojo hčer.“

Ni bilo dolgo časa — in blagi stotnik je pred oltarjem ji podal roko, ker oča tega ni bil prepovedal. Časi sem jo skrivaj obiskala potlej. Kako sem hvalila Boga, ker je dobila tako dobrega moza. Ali sreča jima ni bila stanovitno zvesta. Umerla zapored sta jima dva nežna otročička, čez kaj let potem so zakopali pa gospoda. Branislava je ovdovela s tremi sirotki vred.“

„Ker je prej toliko preterpela reva v očevi hiši, zato je bila zdaj vžila nekoliko ohladila, kolikor se pri materi z majhnimi otroci more misliti. Pri nas je bilo pa zmirom hujše, dan na dan. Stari gospod je popolnoma izvesčel. Osem let je že, kar se je iz taistega lepega bivališča preselil v to revuo, za to ker bi bil čisto obožal v mestu, djal je sam. Razprodal je vse pohištvo, samo ta dva obraza ima še in nekoliko drugih v uni sobi. Tega ne smem pozabiti, da je lepe podobe neznansko rad kupoval, dasiravno so mu nad vse zmirom bili le novci.“

„Tukaj zdaj v revščini slabejše živimo od beračev. Gospod strada samega sebe in nas; hudo toži vselej, kadar mora kako petico dati za potrebo; vse mu je predrago, in čem delj, tem hujše ga skerbi, da ne bi obožal.“

„Veselili so ga le cekinje, da je zmirom štel jih. Zato sem vedno bila v strahu za njegovo življenje, in se zdaj me skerbi, da kak hudobec ne bi izvedel za njegovo bogastvo, ter lahko bi mu vse vzel in še umoril ga.“

„Kar pa za-se, sama sebi se čudim, da sem dozdej prebila v tej službi. Pa sej kdaj že bi bila pustila to nesrečno hišo, ali obljuba me veže. Obljubila sem rajni gospej na smertni postelji, da do smerti ne pustim svojega gospoda in da bodem namesti matere skerbela ji za hčerko, in z Božjo pomočjo sem še zmerom zvesta tej obljubi. Toda Bog ne bo gotovo otel sam iz te strašne ječe. Gospod težko diše. Meni se zdi, da je njegova poslednja bolezen to. Ali kar mi je tako na serci, je to, naj bi se z Bogom spravil nesrečni gospod, in pa naj bi se mu za hčer otajalo oterpnjeno serce. Ze sama sem si prizadevala, kolikor sem mogla s svojo slabo močjo; ali moje besede in pa nič, moje prošnje so zastoj. Nadjam se, da vi opravite kaj, in mu omehčate kamneno serce in pridobite dušo za Boga.“

„V mladosti je bil gospod pobožen in zvesto je opravljal svoje dolžnosti; — vse tako kakor se spodobi dobremu kristijanu. Ali kakor se meni zdi, ta strašna skopost je zadušila tudi poslednjo iskrico prejšnje vere in pobožnosti v njegovem serci. Zadnji čas mu še omeniti nisem smela Boga; smert je že za vrati, za Boga se pa še ne zmeni ne ta nesrečnik. Zatorej, čestiti oče, menim — da vam

bode precej terda ž njim, da bode dosti truda, ali upam v Boga, da vaše prizadetje ne bode za-tonj."

„Zdaj pa, duhovni oče, prosim za zamero, ker sem vas tako dolgo mudila. Še enkrat naj pogledam, ali spi ali ne — gospod.“

In ostal sem sam. Pa ravno prav, zato da sem imel nekoliko časa pripraviti se na ta posel. Ker sem dobro vedel, da sam nič ne opravi, zato je sem tem gorkejša Boga klical na pomoč. Čez kakih deset minut se je pa zopet vernila stara zvesta služabnica.

„Tedad, pro-im, sém-le noter,“ rekla mi je, pred so-sednjo sobo, kjer je bolnik ležal; šepne mi pa na uho: „Nisem povedala gospodu, da ste duhoven.“

Stopim torej v sobo. To je bila majhna, revna izbica. Pohišja ni bilo nič, samo take reči, kar mora vsak imeti. Na stenah je pa viselo nekoliko obrazov posebno lepih in dragih, večidel izdelki naj imenitnejših laških umetnikov. Najprej sem zagledal obraz: „Sveta Deržina,“ izdelek slav-nega malarja Marotti-a. Kakor blisk, tako mi je serce in misli prešinila lepota tega obraza. Nebeška ljubezen veli-castne Matere Božje, z vso dušo zamaknjene v Božjemu Očetu, Njena ljubezen se mi je pokazala v veličastni kra-soti in slavi.

Trenutek, pa sem bil vso sobico pregledal. Približam se postelji, kjer je ležal ubogi, za smert bolni skopuh. Tak je bil ta nesrečnik, prav kakor smert, sama kost in koža ga je bila. Globokih oči še videl ne bi bil, da se ni za-bernil k meni. Grozno je v mé pogledal. Rad bi me bil videl od nog do verha vsega. Jaz pa sem precej vedel, da me hoče vprašati: „Kdo si? Kaj bi rad? Po kaj si prišel?“ Zato ga precej ogovorim.

„Ne zamerite, gospod, obiskat sem vas prišel. Iz-vedel sem, da ste bolni.“

„Naj bi bili le doma ostali,“ skočil mi je v besedo. „Mislil sem, da imate kak opravke z menoj. Pa sej vem, kdo vas je poslal, — tista, ki je bila moja hči. Sto treskov, da bi jo! Sej ni nič več moja hči: — idite le nazaj, od koder ste prišli!“

„Gospod, sej ni res!“ mu rečem; „vaše hčeri še ne poznam, še videl je nisem nikoli. Da sem vas prišel ob-iskat, to je sreča za vas, in nadjam se, da boste še hva-ležni za to.“

„Kaj ste rekli?“ odverne bolnik. „Ste mi mar pri-nesli novcev? Le sem jih dajte! Novci, to je moje edino veselje.“

„Ne mara da, gospod! Ako človek novce uživa tako kakor Bog veli, gotovo so mu na srečo, ne tako posebno dokler še živi, ampak po smerti potlej še le. Vi gospod, ste sicer bogati, ali vendar vas moram opomniti, da ste bolni. Vaša bolezen je nevarna, da utegnete umreti; zato je treba posebno za to skrbeti, da se z Bogom spravite, predno vas pokliče s sveta.“

„Kaj pravite? Hvala vam za tako skerb, za vašo ljube-zen,“ odverne zaničljivo samoglavec. „Dobro vem, da tudi jaz umerjem. Ali nič se ne bojte, človek ne umerje za vsaki nič. Jaz sem že velikrat bil bolan, ali umerl pa še nisem dozdej nobenkrate, saj sami vidite, da ne. Zakaj bi neki ravno ta pot? Znajte, gospod, jaz ne smem, pa tudi nečem umreti.“

Bolnik napne vse moči, vsede se na postelji, opre se z rokami, vzdigne glavo, oči vpre va-me in oddahne. „Jaz nočem umreti!“ djal je, „da veste? — Ali kdo pa ste vi, gospod? Kdo vas je poslal, da mi smert napovedujete? — To je slepija in laž! Jaz nisem na smertni postelji.“

Povedat sem mu, kdo sem, in imenoval cerkev, kjer sem.

Bolnik si začne grizti blede ustne, mersavo me pogleda in resno pravi: „Kadar bode treba, takrat že sam pošljem

po vas. Zdaj mi dajte pa mir, ne delajte mi nadlege. Tam le so duri. Lahko noč!“

Da bode precej iz začetka tako, to sem vedel že prej. Zatorej te besede niso ugasile moje nade. Ozerl sem se v duhu k Gospodu in zdihnil za to zaslepljeno dušo. Le iz ne-bes sem se nadjal pomoči. Nehoté pa so mi oči ušle na milostno nebeško družino. „Kraljica nebeška!“ vzdihnem, „spregovori za tega oslepljenega starca.“

Moja molitev ni bila zastoj. Bolnik svojoglavec za-pazi, da ves ginjen gledam podoba, in to mu je bilo všeč.

„Ali ni res prelepe ta podoba?“ vpraša naposled neko-liko prijaznejše. „Ne dal bi je tudi za lep kupček cekin-ov ne.“

„Res neznansko lepa, skorej bi jo zavidel vam, gospod,“ odgovorim prav vesel, ker je ponudil lepo besedo, da sva dalje govorita.

Začela sva se pomenkovati o različnih malarskih šolah. Ker je bil starček vešč, izveden v tacih rečeh, je bil ves vesel — spoznavši, de tudi mene veseli ta umetnost, in da tudi nekoliko poznam take reči.

S tem pogovorom sem si ga ze nekoliko neklonil. To je bil velik vspeh za prvič. Da bi bil pa zopet na dalje začel kaj v prid njegovega blagra, se mi ni varno zdelo za ta pot. Torej se odpravljam domu. Razodel sem mu, kako drago mi je, da sem se seznanil z njim, in naznanil, da bi po dnevi rad vidil te krasne, redke obraze.

„Kadar vam drago,“ dovoli mi starček. „Pridite jutri. Po dnevi vam bodo gotovo še bolj všeč.“ (Dalje nast.)

To je nestišano!

(Konec.)

Turki, ki smo jih zapustili okoli polnoči v stanu ne-snažnih živin, ko se nekoliko streznejo — že pozno zjutraj začno vzdigati zmeršene glave in žugati: kavo! žganja!

To imenujejo zdravilo za pjanost. Potem zacenjajo reči pripravljati za odhajo (razun ko bi blagvolili še kak dan ali kako noč ostati pri mnihu). Konji so pripravljeni, kakor je bilo že receno v začetku, ali zdaj mora mnihi dati ječmena za na pot, kolikor je gospodom po volji, tako tudi žebļjev in podkov zadosti, ako bi se kak konj zbo-sil na potu.

Ravno tako mora mnihi imeti pripravljenih hlebov, ko-koši, vina in žganja, da ima to tako lepo odrejaeno ljudstvo kaj na polji živati. To pa se ne sme nikoli ravnati po meri duhovnega pastirja, ampak po njih tirjanji. Tako z vsim dobro prevedeni odidejo malo pred poldnem (proti hiši bliznje-ga fajmoštra). Ne da bi prosili mniha za zamero, ne da bi plačali ali se saj zahvalili, gredo iz hiše tiho in mutasto kakor kamen, rezni kakor stebri; zavolj kakoga pogreška fajmoštrovega o njegovi postrežbi pa preklinjajo odhajaje in proté služabništvu, in ne manj duhovnu, kteri pa je serčno zadovoljn, da ni bilo se kaj hušega. In to je vsa plača za zgubo kacih 100 piastrov vrednoti, verh tega kar so mogli prestati mnihi in njih služabniki, in pa zraven tolike škode, ki so jo storili na robi, orodji, in še zraven poro-panja mnogih reči.

Tako grejo svojo pot popisani gosti prepevaje, bolj po živinsko kot po človeško, med kricanjem in vednim streljanjem iz samokresov in puš. Mnihi ne milva toliko storjene škode in prestanih neprilik, kolikor se veseli, da je rešen teh divjih zverin, in da ima na vse to malo oddiha. — Ali za koliko časa? Komej da so prvi gosti odrinili, se je našemu misijonarju ze družah bati. Zlasti ob jesen-skem in spomladanskem času včasí skoz celi mesec ni dne-va, da bi ne imeli keršanski misijonarji tacih turških go-stov. Kako se tedaj misijonar ne bo bal? I. 1849, pravi pisavec, sem jest sam, takrat v Brodnji, imel dva in dvaj-set nepreterganih dni zaznamujanih, ob kterih sem imel vedno

turške goste: ne sicer zmiraj po trideset ali dvajset, ali brez njih ni bilo nikoli in manj od dveh jih ni bilo nikoli...

Pride mi pa kak italijan, francoz ali nemec, pravi misijonar, ki so vajeni misliti po šegi svojih olikanih dežel in utegue moško modrovati: ako mnih niso zmožni turkov s silo odpoditi in odverniti od svojih hiš, zakaj tiče kakor butci in se ne pritožijo pri gosposki, da bi strahovala take tolovajstva? Vprašanje je umno, ali v Hercegovini ne velja nič, ker ravno ti ki so nas tako terpinčili in naše hiše plenili, so v vladni službi, če pa ne, so se hlinili za take ter so se sklicovali na gosposko, kakor nepreprosljivo maševavko... Kaj bi pomagala v taki okolišini naša poskušnja? Pridobimo si s tem le še več in še bolj nagajivih sovražnikov, in če jih je bilo večeraj deset z deseterimi spremiljavci, da so nas natezali, bi jih jutri bilo dvajset ali več, in če so v prvo ostali eno noč, utegnejo po pritožbi ostati tri ali štiri dni...

Drugi pravi: če je tako, jest bi ne hotel streči, nikoli bi me ne našli doma; rajši bi ne vem kam bežal, kakor pa se podvergel tolikim mukom. Tudi to zdravilo je znano misijonarjem brez zapisa ali recepta; pa ni zdravo poskušati ga. Turki kar nič niso marali, ko niso našli mnih doma; zgrabili pa so samokrese in puške, so vrata s krogli prestreljali, vlomili, poterli vse ključavnice, se storili hišne gospodarje ter razdajali vse odznotraj in odzunaj. Leta 1849, prvo leto v Brodnji, smo bili šli jest in dva moja tovarša po raznih vasih za ljudstvo sv. mašo opravljat. Zvečer vernivši se najdem hišo preverženo, vrata na tla butene, zaklanih dvajset kokoši, in notri so bili turki pripravljaje si večerjo po svoji šegi. — Namerilo se je tudi, da so turki naredili germodo pred vrati mnihovimi, jo zažgali in si tako stanovanje odperli. Po tacih djanjih vprašam, če bi bilo bolje ali slabše bežati? Tudi so res mnih večkrat ubegali in so se v sosedstvu skrivali do pozne noči, in bilo je dobro, če turkov ali bilo ni, ali pa če so bili bolj zmerni in so vrata pustivši memo šli. Raznokrat pa se je mogel mnh pokazati, da bi večji hudo odvernil, in turke preponižno za zamero prositi, da ni bil domá; in tako ni bilo pomoči za našo reč, pravi pisavec, po vsaki ceni smo se mogli pustiti pleniti. —

To je majhen kosce iz popisovanja čast. očeta Petra Bakula, iz česar lahko vidijo braveci, kakošno je življenje naših slovenskih bratov pod turškim jarmom. Kje pa je pomoč? Pri Bogu. Ko bi bila Hercegovina Šlesvik-Holštanj, že davno bi bili nemški časniki križansko vojsko oznanovali, to je čisto gotovo. Mi pa vemo, da turški jarem je kazen za odpad velikega dela ondotnega prebivavstva od katoliške Cerkve k razkolništvu; torej je pomoč le v poboljšanju. Zgodnja danica sladke svobode sije turškim Slovanom iz njih povernjenja v naročje matere katoliške Cerkve. Bratovšina ss. Cirila in Metoda moli v ta namen, in ne zastonj. Vsako leto razdamo več tisoč podobice te bratovšine med verne Slovence, in odkar Slovenci molijo za svoje brate razkolnike, se tudi uni spreobračajo, in se tudi bodo, ter upamo, da katoliška Cerkev bo cvetla na Jutru, akoravno nekteri greški nezedinjeni cerkvi veliko prihodnjost napovedujejo. Ne ljudje, Bog bo rešil Slovence na Jutru, kadar bodo pokoro delali za svoj odpad od prave cerkve Zveličarjeve.

Kakor obliž se poda tukaj k sklepu, da omenimo nekega spisa v „Politiki“: „Der Protestantismus und die Slaven der Türkei.“ Ta spis se močno huduje nad Anglijo, da dela na Turškem prozelitizem za protestanstvo, češ, „z nekakim svetohlinstvom, katero bi vsakemu jezuitu čast delalo.“ Kakošni ljudje verlim jezuitom „svetohlinstvo“ očitajo, je znana reč. Pa o tem ne besedice več. „Politika“ za Slovenstvo gorko modruje; njeno modrovanje o veri pa naj gre pod klop; kajti pisavcu unega spisa, bi se utegnulo natolcevat, je tista vera boljši, ktera bolj Slo-slovenstvo pospešuje, in po tej koloméri, bi se njemu pri-

legla za Slovence na Turškem greška nezedinjena. Ravno ta pa, kakor zgodovina priča, je s svojim odpadom od Rima zadolžila turški jarem nad Slovenstvom. Tedaj je tudi to modrovanje napčno. Sicer pa je očitno, da je protestanstvo boljši od musulmanstva, in starovčrstvo zopet boljši od protestanstva, ker je bližej pravi Cerkvi Kristusovi, namreč katoliški.

Zakaj se pa „Politika“ jezi nad protestanstvom, kar bi utegnulo biti precej nenavadno v njenih ustih, kajti rajši mahne po pobožnih jezuitih. Boji se za dva milijona poturčenih Slovencev, to je, „vsega izlamskega prebivavstva v evropski Turčiji, da jih utegne glasoviti Džon-bol (John Bull) anglikanizirati, in tako bi bili zgubljeni za južno Slovenstvo. Da ta misel ni brez podstavnosti, zavrača pisatelj na to, kar je storil Džon-bol na Škotskem in v izhodnji Indiji, in pa da tudi nemške edinosti prav od Lutrovih časov ni več: „Wird ja selbst die par excellence philosophische Nation zugestehen müssen, dass Deutschlands Einheit faktisch seit Luther nicht mehr besteht, und dass unter die Haupthindernisse der Wiederherstellung derselben auch dieses gezählt werden muss, dass das protestantische Norddeutschland stets zu dem protestantischen Preussen zieht, während sich das katholische Süddeutschland an das kathol. Oesterreich anlehnt.“ Enako, meni pisatelj, je verski razdvoj kriv, da se Slovani še niso znebili turškega jarma, in čutiti je, da na katoličanstvo vzrok zvaljuje, od izhodnje razkolniške vere pa svobode pričakuje: tedaj ravno nasproti temu, kar je naša misel in kar zgodovina priča. On pričakuje svobode od ljudi, mi katoličanje pa od Boga s posredovanjem katoliške Cerkve ali ob enem kake katoliške vlade.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Na magistratu bo 15. t. m. deljenje nekakih posebnih daril ali premij. Neki dobrotnik je leta 1845 pri hranilnici vložil 100 gld. v ta namen, da naj se ob določenem času, ko istina zadosti narase, naredi pet daril za tiste pesterne, ki so se v tej službi do tistega časa posebno dobro obnašale, zlasti je ozir imeti na tiste, ki so kdej tudi same vživale otročjo odrejo v mali šoli pri sv. Florijanu. Pravico utegnejo imeti tudi nekdanje pesterne, ki so zdaj kje že morebiti v zakonskem stanu in dolžnosti svojega stanú prav posebno hvale vredno spolnujejo. Darila so pa take-le: 1) Hranilnične (šparkasne) bukvice št. 16.150 za 113 gld. 93 kr.; 2) 36 gld. 75 kr. v denaru; 3) 26. gld. 25 kr.; 4) in 5) po 21 gld. —

Ker mnogoteri dobrotniki na raznotere potrebe mislijo, naj sproži tudi Danica o ti priliki okolišino, v kateri bi se v prid otročje odreje lahko prav veliko dobrega storilo in hudega odvernilo. Veliko otrok ubožnih staršev po mestu v šolah zato naprej ne pride, ker nimajo postranskega uka ali kakor se sploh govori, ker si ne morejo „inštruktorija“ tegniti. — in pa ker nimajo potrebnega varstva ter dostikrat, zlasti o šolskih počitnicah, brez vsacega dela po cele dolge dni in tedne postopajo in se navadijo vsega hudega. Iz tacih je potlej tista nedležna tatinska derhal, ki Božjo službo, spoved in sploh kersanske dolžnosti opuša, podnevi in ponoči po vertih in po poljih krade in je nar hujši mōra za vsako sosesčino. Naj torej ob kratkem rečemo: Premožni dobrotniki naj bi kak denar vložili ali zanesljivim rokam v ta namen izročili, da bi imeli ubožni otroci vsake fare precej v začetnih šolah, n. pr., od 1. začetnega razreda do kake 2. ali 3. latinske šole postranski nauk in s tem tudi nadzor ali varstvo zoper potepanje, posebno še o šolskih počitnicah. V vsakem predmestji se potem manjši šolski otroci izročé bolj odrašenim dijakom v nauk; tako so oboji lenobe in postopanja obvarovni in odverne se veliko hudega. Svesti smo si, da s tako previdnostjo bi marsikter ubožen pa zmožen mladenec svojo srečo dosegel

in veliko bi se jih ohranilo za človeštvo ki se tako vsi spridijo in so nar. veči nesreča sebi in drugim. Spridenost in spaka je pri otrocih prav zares zmiraj veči: kolnejo že smerkovci tako, da se ogenj kreše; s smodkami in tobakom imajo že 6—12letni paglavci opraviti; ne kradejo le takrat ne, kadar ne morejo; pri malopridnih stepih, igranji, postopanji itd. se veliko hudega učijo. Kdor more koga obvarovati brezna spridenosti, spake in pohujšanja, taki gotovo stori Bogú in ljudém drago delo.

Z Gorenškega. (Konec.) V toplice blejskega jezera, in pa prijetne okrajine ter dobrega zraka vživat prihaja zlasti mescev mal. in vel. serpana dosti tujcev, tudi iz daljnih krajev. Znano je, da letos je bil dunajski mestni župan dr. Zelinka tri dni tukaj. Ravno undan se je pripeljal štajarski poglavar grof Strassoldo, ki se je podal tudi v Bohén. — Pri gorečnosti duhovstva v unih krajih je ljudstvo verno in pobožno, dasiravno bi bile verh poučevanja še kake druge pege — tudi ob jezeru odpraviti; toda duhovstvo samo ne more vsega, kar bi rado in je potrebno. Tudi sploh ni tajiti, da bi bili ljudje še boljši, ko bi se sem ter tje tujih napak ne navzemali.

Ako se posebej v Grad ozrmo, najdemo tukaj marsikaj znamenitega. Omenimo le kaj malega. Našemu kusu je posebno vstregel prelepi novi križev pot, ki so ga dobili letos z Dunaja iz rok naše rojakinje in umetnice Henrike Langus-ove, in so ga mesca mal. travna z velikimi slovestnostmi blagoslovili. Le-ta in še druga sestra ste bile delj časa z vdovo ranjcega umetnika Langus-a v Monakovem, potem v Draždanih, kjer je vdova umerla, potlej v Lincu in poslednjič tri leta na Dunaju, kjer je imenovano delo dogotovila. Podobe po Fürich-u, kakor v Šenkavzu ali v Kalvarii, so po 3 čevlje visoke, tako prirodno zveršene, da slehern, učeni in naj bolj priprosti, lahko povzame pomen vsaktere osebe. Nar. veči prednost je po naši misli v nravnem oziru ta, da vsak ud, vsak stan, vsaka lega in postavljenje, ob kratkem, vsak izraz pri osebi Zveličarjevi je tako narejeno, da k pobožnosti spodboduje, kar še nismo pri nobenem križevem potu v tolikem zadovoljstvu vidili, kakor tukaj. Ni čudo, da je ta križev pot še vsakemu dopadel, kdor ga je ogledoval, in da ga zdaj marsikteri pogosto moli, ki ga ni poprej. Vsako nedeljo ga moli ljudem domači gosp. fajmošter po keršanskem nauku in ljudje veči del ostanejo pri tem zveličavnem opravilu. Ta prednost imenovanega dela pa kaže, da je pobožna umetnica čutila, kar je delala, zakaj le kar iz serca prihaja, tudi v serce seže. — L. 1853, 8. grad. je bila tukaj vstanovljena podružnica za bratovščino Marijnega presv. serca. Bratovski lepi oltar je bil l. 1855 čisto nov napravljen. — Spomina vredno je, da v Gradu so bile obhajane prve Šmarnice na Kranjskem leta 1854, v prvo ob nedeljah, scasoma tudi o sópraznikih, in od leta 1857 vsak dan mesca majnika. Opravljajo se proti večeru tako, da se dokončajo, ko se noč bliža. Obiskuje jih, kakor povsod, vse, domače in tuje, in veliko veliko sadú obrodjujejo, zlasti ker skorej vsi takrat tudi spoved in sv. Obhajilo opravijo, kar je že bilo rečeno, kakor tukaj, tako v Gorjah. Šmarnice na Kranjskem so nekake ljudske vaje, torej je truda vredno, da bi se čedalje bolj razširjala ta zveličavna in prijazna pobožnost. Kjer koli se opušajo z izgovorom, da bi ljudi ne bilo zavolj dalje ali dela, se nasprotno pokaže, kadar se začno z gorečnostjo in potrebnimi pripravami. Je pa dovršenih pod sedanjim g. fajmoštrom še obilno družih reči. Da molčimo o mnogoterih pepravah duhovske hiše, je popravljen ta čas zvonik, napravljenih veliko cerkvenih oblačil, svečnikov, prenovljenih več oltarjev. L. 1859 je cerkev dobila dobre in lične orgle s 17 spremeni, ki jih je delal mojster Peter Rojic in stanejo 1600 gold. Ravno tisto leto spomladi je mojster Juri Pirc dogotovil uro za 500 gold.

Imamo pa marsikaj mičnega in koristnega povedati tudi o prijazni romarski cerkvi Marije Device na Jezeru. Opom-

njeno bodi najpred, da se sliši milovanje zastran tega, ker še ni ondi posebnega duhovna, kakor je bila sicer navada in je zavoljo romarjev dostikrat prav potrebno. — Zdaj pa še kaj družega. Leta 1854 so bili prišli ranjki milostl. knez in škof 9. mal. serp. z birmanja iz Kranjske gore. Bili so sprejeti s posebnimi slovesnostmi, napravljena je bila osvetljava po vsem Gradu, in prenočevavši v duhovnišnici so drugi dan ob 8 maševali na otoku pri Marii Devici. Sila ljudstva je vrela od vsih strani, streljanje z gradú in z vsih hribecev se je verstilo. Prav slovesen, vesel in pesnišk je bil ta dan. O tej priliki so vidili mil. vikši pastir tudi revščino te cerkvice in pa, kako potrebno so mnogotere poprave in naprave. Privolili so torej 3150 gold. za vse te reči, in fajmošter gosp. Peharec so zvesto skerbeli, da se je vse vresničilo. — Tako imenovana „Pušava“ je bila potem popravljená in veči del nova; nove stopnice iz lepega domačega kamna na vzhodnji strani od jezera na kviško proti cerkvi, njih 76, veljajo 600 gold.; vsi obnovljeni oltarji stanejo nad 500 gold.; prelepe stopnice s tlakom pred vel. oltarjem, iz lepega domačega marmorja z bohinske Bele, veljajo 200 gold.; veliki oltar je ravno v predelavi in bo posebno prijazen, kadar bo ves pozlačen. Vidili smo verh družega veliko nove mašne obleke, vse iz prave in dobre robe, ki velja do 2700 gold.; nove mašne bukve gotiškega natisa, kakoršne so bile pred nekaj časom po starinarskih umetnikih na svitlo dane. Samo zvezek velja 50 gold., vse bukve pa 100 gold. Prezalega novega veluma samo roba velja 100 gold. Verh druzega novega kelha je tudi več obnovljenih, vsi s prav lepo opravo. V zalem prav umetno izdelanem velikem zakristijskem kostnu je veliko novih in starih opravljenih masnih plajšev, alb, roketov itd. za velike praznike in za vsak dan posebej. Bila sta na otoku nekaj po dva duhovna, eden škofov in eden kapitelški iz Briksna. V žagradu je od l. 1854 tudi zapisnik za duhovne, kateri pridejo maševat. Prav mično ga je prebirati, ker berejo se imena od vsih strani, tudi od daleč.

Povernimo se pa nekoliko k oltarjem. Prelepi oltarji sv. Mihaela, sv. Blaža in sv. Magdalene so iz marmorja, po večem črnega. (Na dveh stranskih ob znojzi ste podobi Jezusovega in Marijnega serca od Kuppelwieserja). Oltar sv. Ane je gips, pa silo lično izdelan. Ob tem oltarji spodaj je pogleda vredna tudi Madona, mala podobica, dar baronese Ide Kulozove l. 1860, ki je njeno lastnoročno delo. Čudno je, da samo veliki oltar, iz l. 1666, je lesen, ko so vsi drugi iz stanovitniši tvarine. Na njem ste spomina vredni postavi ali statvi s. Henrika II in s. Kunigunde, darovani l. 1004 po jezerski grajšini sebenskemu (pozn. brik-senskem) škofu. Večidel je že oltar na novo pozlačen. Tabernakelj dela Vodnik v Terziču. Posebna nova naprava ste malani okni ob velikem oltarji, Kristus in sv. Jožef, ki ste naročeni iz Linich-a pri Achenu. Dela jim ravno zdaj Vurnik v Radolici obkrajke, in ta naprava bo mičnost cerkve močno zvikšala. So pa v tem mestu naročene steklene malarije veliko bolji kup, kakor drugej; obeh oken stroški s pripravo vred ne bodo dosegli poldrugsto gold. Sliši se, da jih bodo dobrotniki plačali. Ravno ta mojster ima zdaj v delu predaltarno tablo (antependium) ter bo izbuknjeno ali iz celine izrezano naredil v grob polaganje presv. Device. — Voši se pa še sem ter tje kaj, n. pr., da bi se marmorni tlak v prezbiterii preložil in olikal, pa obhajilna pregraja napravila iz enacega domačega marmorja, ne mara pa tudi rožanci pri vseh vratih, zlasti pa je zeleti križevga pota.

Stari zapisnik iz l. 1745 priča, da je bila tukaj bratovščina „Marije, Matere Božje milosti“ (Fraternitas Mariae Matris Gratiae), ktero so poterdili sv. Oče Benedikt XIV. Ta bratovščina bi se morebiti z duhovnim pridom vernikov dala obnoviti. Dobro bi bilo pa jo vrediti po potrebah sedanjih časov, n. pr., s pristavkom, da udje se sami poseb-

no varujejo in pri drugih zatirajo ponočevanje, kletvinjo .. iz ljubezni do Božje Matere. Zapisnik je imeniten tudi v slovniškem oziru in kaže, kako so v poprejšnjem stoletju zmiraj bolj lezli v germaniziranje. Kar se zdaj vse skozi piše „Zupan“, je ondi pisano „Shupan.“ To je očitno znamenje, da neki Zagrebčanje imajo prav, ki so pred nekaj leti to lastno ime začeli pisati po nekdanjem, to je, „Zupan.“ Kerske imena so v prvih letih še po domače feminizirane, kar je tudi prav in se nahaja v starih poštenih kerstnih bukvah, na pr.: „Alenka Potozhenza, Al. Mrakovza ex Polland, Peternelka ex Selzach, in tako iz vsakterih krajev. L. 1782 pa se že bere n. pr.: Spela Urbanzheikin, Helena Gregorinkin, Gertrud Jernejin, Mar. Perkin“ itd. —

Ker so ljudje sicer svoje imena po vsih zidovih čekali, so pred nekaj časom dane tudi v cerkvenikovo stanovanje bukve za tujce, v katerih je zaznamovano že veliko imen iz mnogoterih krajev in je kratkočasno in vedrilno jih pregledovati. Prištevati in želiti pa bi bilo vsem popotnikom toliko olike, da bi v zapisniku nespodobno ne čakali, ker potem ni dosežen namen, kateri je s tem sklenjen.

Več tehtnih spominkov zastran cešenja sv. Notburge na Kranjskem je poslednjič ohranjenih na tem otoku, kar si pa za poseben spis prihranimo.

Goriško šolstvo ob koncu šolskega leta. Letnik c. k. višje gimnazije ima na čelu dolgi spis: „Geschah die Erstürmung Roms unter dem Herzog Karl von Bourbon mit oder ohne Vorwissen des Kaisers Karl V?“ Spisal Jan. Jesenko. — Dijakov je bilo ob koncu leta 388, Slovencev po izkazu 209, Ferlanov 96, Italijanov 41, Nemcev 41, Poljak 1; po veri 350 katoličanov, 1 protestant, 7 judov. Pri taki narodni razmeri bi se v letniku prav lepo podal kak slovenski spis. Glede napredka je 56 izverstnikov, 255 dobrih, 65 slabih, 9 prav slabih, 32 jih ni dobilo spricevanja. 15 djakov je odpravilo zrelo poskušnjo, njih pet prav dobro, drugi dobro. Dijaki so imeli med letom priitko se učiti tudi risanja in slikanja; pa premalo, samo 12, se jih je vdeleževalo te lepe umetnosti. — Letnik gornje realke ima na celu 2 nemška spisa. Slovensina in italijansina ste se učile razun nekterih ur na teden v vsakem razredu tudi v 4 prostovoljnih urah na teden; v italijanskem oddelku je bilo ob koncu leta 26, in v slovenskem 20 učencev; zapisalo se je bilo v italijanskega 30 Slovencev in 10 Nemcev; v slovenskega 32 Italijanov. Imena so pisane po dandanašnji „uzanci in maniri,“ n. pr.: Marussig, Lutschedinsky, Jesch, Coffou, — pa tudi Gomišček, Kunšič itd. Bilo je vsih realcev 185, med njimi 64 Goricanov, 37 iz goriškega okrožja, 13 Terzačarov, 13 Kranjcev itd. Po narodnosti niso naznanjeni.

V vstavu gluhomuteev je bilo 50 oseb.

Dopis iz Amerike. St. Vincencij, 12. vel. serp. 1864. Draga „Danica!“ Ker si me danes prvič tukaj na ameriški zemlji pozdravila in me jako razveselila, gotovo boš tudi rada mojo presereno zahvalo sporočila neznanemu dobrotniku ali dobrotnici, ki mi je to veliko radost in dobroto napravil, ali mi cela naznanila, kdo te je zame, predraga „Danica!“ preskerbel, da se mi posebno pismeno zahvalim ☺). — Upajoc, da si morebiti vendar moje potopisne certice prejela ☺) in ti je tedaj znano, koliko nevarnosti smo prestali posebno na morji, ti tukaj sporo in natanko po imenih, kako so nas mil. škof razdelili, in kake spremembe so se v naše društvo vrinile, posebno ker me je nek prijatelj v svojem pismu opomnil, da nobeden nič prav natanko ne dopisuje, postavim pravi, vsak te od sebe piše, in pristavi: jest in še dva druga, pa ktera? Tudi to ti hočem, ljuba „Danica,“ vse na tanko razodeti. Znano je, da so v. c. gosp. Pirc dobili v ljubljanski škofi enega duhovna, c. g. Buh-a, in 3 bogoslovce, mene (1), Žuzek-a in Tomazina, oba iz III leta; iz Gorice pa 4 bogoslovce,

namreč gg. Erlah-a, Tomaževic-a, Pluta in Velikanjeta, vse iz II l.; v Gradcu so dobili 3 bogoslovce, namreč g. Spath-a, (III l.), g. Berghold-a (II l.) in g. Sterna-a (I l.), ki je še le v Havre za nami prišel. Razun tih so sprejeli tudi 4 goriške dijeke iz višjih šol, namreč Dermastija-ta (VII r.), Kovačič-a in Pavletič-a (iz V r.) V Lincu se nam pridruži prav izurjen sedmošolec Katzer, ki je pri jezuitih v šolo hodil in je bil skoraj vedno prvi, tako tudi pri poskušnji. Bilo nas je tedaj misijonskih udov v-sih skupaj 17 in zraven tudi pošten mladeneč Moveru, ki je šel z v. c. g. Pircem za strežaja. Vsi smo zdravi in veseli došli v št. Pavel, pa tu smo se mogli ločiti. V. c. g. škof niso mogli vsih pri sebi obderžati zavoljo pomanjkanja učencikov, temuč le samo take, ki jih bodo lahko kmalo posvetili, tedaj samo zgoraj imenovane bogoslovce družega in tretjega leta, razun g. Pluta, ki je zad poostal in g. Velikanje-ta, ki so ga g. Pirc v Richmond v samostan poslali, kjer je učitelj in si tedaj nekoliko prisluži, zraven pa se bogoslovja in angleškega jezika privatno uči. Sprejeli so pa škof samo nas bogoslovce in sedmošolca Katzerja, ki je bil v dijaškem semenišči pri jezuitih; za une 4 goriške dijeke pa so obljubili sami v. c. g. Pirc skerbeti, naj se učc, kar koli hočejo; vendar so jim na prosto voljo dali, ako hočejo duhovni postati, v samostan ali pa pod družega škofa stopiti, kakor jim je ljubo in drago. Poslali pa so razun unih 6 bogoslovcev II in III leta nas vse v št. Vincencij v Pensilvanijo, kjer imamo priložnost za imenitni duhovski stan pripravljati se. Ko so gospod vodja zvedili, da si uni 4 dijaki lahko prostovoljno škofijo zberejo, ako hočejo duhovni postati, so jim nasvetovali pod Kanzaškega škofa stopiti, ki jih nek grozno potrebujejo in večkrat za kakega bogoslovca ali pridnega dijaka prosijo, ter prav dobro zanj skerbijjo. Trije so bili koj zadovoljni, samo g. Pirnat se za učitelja in orglarja pripravlja. V št. Pavlu sta dva, namreč g. Spath in Erlah, iz semeniša odstopila in šla, ne vemo kam; morebiti sta šla pod družega škofa; sej se ne ve. V št. Pavlu so tedaj samo še štirje, ki jih c. g. Buh za duhovski stan pripravlja, in bodo kvaterni teden, kakor mi je ravno danes g. Žuzek pisal, subdiakonot in diakonat prejeli. Tudi tu v Ameriki ne gre tako hitro, kakor bi si kdo mislil, ne; škofje že pazijo, da vsak saj naj potrebniji reči dobro razume. Gosp. Plut je dobil samo enega duhovnika na Češkem, ki pride v škofijo Milwaykee; bogoslovci pa iz Paderborna, ki so se popred oglasili, so se skesali, tedaj jo je g. Plut sam za nami primahal in se tu v št. Vincenciju vstanovil po volji v. c. škofa, ki so mu že v novi Jork pi-ali. Ker so pa škof minesoški grozno revni, in jim skoraj ni moč za nas plačevati ter nas z vsim preskerbeti, in ker jih drugi škofje tako prosijo, da bi jim ene bogoslovce prepustili, so nam v št. Vincencij vsakemu posebej prijazno pisali, ali bi morebiti ne bili zadovoljni v druge sosednje škofije prestopiti, ki so z minesoško v zvezi, in tako so nagovarjali g. Sterna-a in mene v lepo škofijo Cikago, kar nama je bilo tudi po volji, samo pristavil sem v pi-mu, pogoj ali bolj da prosijo, da bi me čez nekoliko let, ko se že v misijonu vterdim, k Indijanom poslali. Gospod Katzer-ja in Pluta pa so nasvetovali v Dubuque (r. Dübük), ki je naj bližej minesoške škofije, pa jima v. c. opat nekoliko odsvetvajo, ker je nek tam nezdrav kraj in skoraj vsak nekako merzlico dobi, tedaj ni še nobeden teh dveh popolnoma sklenil, izvolita si lahko škofijo, katero koli si hočeta, povsod je pomanjkanje duhovnov, povsod ju bodo radi sprejeli. To pa omenim zato, da ne bo kdo mislil, da smo se škofu kaj zamericili, ali da smo nezadovoljni, nikakor ne; ampak škofje tudi eden drugemu roke podajajo, ter si pomagajo, kjer je naj bolj potreba. Tako je tedaj g. Pircova družina razkropljena na vse kraje; Bog daj, da bi vsak v svojem kraju, posebno kadar ga Gospod v svoj vinograd postavi, svetil kakor zvezda v dušni prid Amerikanom in v poštenje svoji mili domovini. Z Božjo po-

*) To je naznanjeno v našem pismu, že pred nekterimi tedni oddanem, ki mora zdaj že gosp. Trobec v rokah biti. Vr.

**) So se mogle zgubiti, ker ni nič dospelo. Vr.

močjo in milo podporo dobrih ljudi se vse zamore, to kaže naj lepše naš samostan št. Vincencij. Leta 1846 so zapustili v. č. sedanji opat Wimmer svojo drago domovino Bavarsko, ter se podali čez široko morje z majhnim številom pobožnih mladenčev, ki so se svetu odpovedali ter v samostanu pravega miru iskali. Na ameriško zemljo stopivši se niso vedili skoraj kam obrniti, vendar v živem zaupanju na gotovo podporo Vsegamogočnega jo vdarijo koj bolj v notranjo Ameriko in si zberejo stanovanjske blizo mesta „Pitsburg-a“ v Pensilvanii. Pa le malo časa tam ostanejo, ter si poišejo bolj pripravnega kraja, namreč ravno ta priznani homec, kjer zdaj veličasten samostan stoji. Tu niso najšli nič drugega, kakor malo, iz neobtesanih hlodov postavljeno kočico in revno kapelico; pa jeli so obdelovati, čediti, zidati in čez dobro leto je stalo namesto borne kočice krasno poslopje z dvema stolpoma in tremi nadstropji, ki zdaj v celi severni Ameriki slovi; od vsih krajev pošiljajo otroke in že bolj odraščene v izrejo. Koliko duhovnov je že odgojilo to sveto zavetje v svojem naročju, koliko jih je, ki so bili sprejeti še majhni otroci in so še le duhovni zapustili tihi kraj, ter se serčno podali med veči del sprideni ameriško ljudstvo sv. evangeli oznanovat. Zdaj je tu vsak dan (razun počitnic) še čez 30 ljudi pri mizi in nobene reči jim ni treba kupovati, vsega imajo dosti doma. Imajo okoli 150 goved, 20 konj, grozno veliko prešičev, ovac in kuretnine, tako da tedaj še mesa ni treba nikoli kupovati. Pridelajo grozovito veliko, ker okoli 70 bratov vedno zunaj dela. Imajo tudi svojo olarnico ali pivarnico in mlin, ki ga hlap goni. Od kod tako bogastvo iz tako majhnega začetka? Napravile so to blage duše, ki so že toliko storile za razširjanje katoliške vere v Ameriki. Tudi v. č. g. opatu se je od začetka pomagalo, da so mogli dobro začeti, potem pa s pridnostjo in Božjim bogoslovom že gre. Pa sej ni čudo, da Bog vse tako blagoslovi; ako bi povsod take pobožne posle in delavce imeli, gotovo bi se nikjer ne tožilo veliko čez revšino in pomanjkanje. Tu delajo bratje, ki se v resnici ljubijo med sabo, kakor bi se imeli vsi pravi bratje ljubiti; opravijo svoje molitve, potem pa hajdi na delo; pa zraven imajo vendar še čas vsaki dan k sveti maši iti in trikrat v cerkvi po pol ure moliti; tudi si vzamejo čas brez kakega priganjanja vsaki teden k spovedi in sv. obhajilu iti, eni še celo vsaki drugi dan pristopajo k mizi Gospodovi, večji del pa vsak teden po dvakrat. Tako so eni pobožni, poterpežljivi in ponižni, da se še celo patri lahko kaj od njih uče. To naj premišljujejo gerdi preklinjavci, ki kolnejo, da se ogenj kreše, ako jim le kaj malega spodleti. Tudi tem ne gre vse po volji, dostikrat se jim pri delu kaj ovira in jim nagaja, pa ne slišiš je kletve, ne žal — besede, ampak poterpežljivo poravnajo, kar ni prav, in delo gre srečno od rok. — Ravno tako bogat in imeniten je ne daleč od št. Vincencija na lepi planjavi stoječi samostan usmiljenih sester, ki so ga le mili darovi iz Evrope sozidali. Tu so tudi izverstne šole za ženski spol, mlado in staro, ubožno in bogato, vse hodi tje si sladice učenosti in modrosti nabirat. Pridejo pa tudi grozno od daleč; pa sej vse zna jahati; na konja se vsede, in hajdi v šolo! Letina je tu skoraj povsod prav dobra, akoravno je od začetka nekoliko suša pritiskala. Z Bogom. Jak. Trobec.

Kaj je kej novega po širokem svetu?

Poslednje dni se je zopet dosti slišalo o brezbožnih dvobojih. Molče o dvoboju glasovitega Ferd. Lassale v Genju 28. u. m., kterege so bili vsi časniki polni, in o družih, naj povemo samo, da v Neapelnu ste ob koncu unega mesca imeli dve ženski čudin dvoboj. Po nekem prepiru ste se začeli babuzi vojskovati s kamni, steklenicami, posodami in družimi rečmi, ki ste jih s toliko silo ena v orugo fertacili, da so bili tudi tisti v nevarnosti,

ki so med tako točo memo šli. Na poslednje strahoviti furii v neznani togoti niste bili več zadovoljni s takim kuhinjskim dvobojnim orožjem, temuč sežete tudi po strelnem orožju, in ena — po imenu Pepina, vstrelila s samokresom na Angelo Manzo, ki jo je manjkaj ubila. Straža še le je bojevavki razgnala, in Pepina je bežala leté, da je strehe odkrivala, pravi: Libertà Ital. — Ako moški svet, ki se za plesnjevo „čast“ dvobojuje, zve to „babjomahijo“, ga bo morebiti sram, in iz same „moške moškosti“ se bo enkrat za vselej odpovedal dvoboju. Pa je tudi ni bolj vertoglavne reči na zemlji, kakor je brezbožni dvoboj. Zakaj gresta nasprotnika na dvoboj? Pravita, za poštenje. Kakšno poštenje? Kteri družega umori, taki je morivec in njegov delež so visli; Hervat bi mu rekel „obešenjak.“ Kteri je pa premagan, je „revna beba.“ in če je končan, je njegov delež peklenški ogenj. Kje je tukaj kaka čast, kje poštenje? Kdor ima le kolikaj možgan, mora spoznati, da dvobojevavci so magarci in naj večji trapi na zemlji.

Po nauku katoliške vere osebni dvoboj nikoli ni pripuše, ker oba se premišljeno podasta v nevarnost časne in večne smerti. Ta gnjusna šega, kakor jo sv. tridenški zbor imenuje, nasprotva natorni in kanoniški pravici, ker Bog nobenemu ovčku ni dal oblasti do njegovega lastnega in ne do življenja bližnjega, in tudi ne do posamoznih telesnih udov. Zavoljo tega so izobčeni (iz družbe vernikov izločeni), kteri dvoboj napovejo ali pa napovedanega sprejmejo, ko bi šlo tudi le samo na ranjenje, in ko bi tudi po napovedi ne prišlo do boja. Ravno taka kazen zadene vse vdeleževavce in nalašne gledavce tega nesramnega napada na neprecenljivo vrednost človekovega življenja. Te kazni nastopijo, ako je zveza za dvoboj storjena, to je, ako je čas in kraj določen.

15. t. m. bo konec premirje z Danskim, miru pa še zmiraj niso skovali in tudi dosti ne kaže, da bi ga.

Verjetno je, kakor pravijo, da se pruski kralj in francoski cesar snideta. Kdaj, se ne ve.

V Vürebürgu bo od 11. do 15. tega mesca šestnajsti zbor nemških katoliških družb. V Malinu je bil v začetku tega mesca drugi katoliški zbor. —

V Rimu bo začel 20. t. m. izhajati nov časnik, imenovan: Il Divin Salvatore ali Božji Zveličar, ki ima namen ohraniti zmiraj žive čutila do Boga in Zveličarja, ki se po vsem Laškem s tako silo razodevajo, da ima „Armonia“ skoraj skušnjavo zaklicati: „Zivio Renan,“ ki je s svojim brezbožnim delom še le prav vnel čast, ljubezen in gorečnost do Jezusa, pravega Sinu Božjega. Veljal bo časnik za zunanje kraje 4 škode na leto, v Rimu pa 2 škuda, izhajal pa bo vsako saboto (un foglio di pagine sedici).

Iz Rima pišejo v „Armonio“: Ako je napredek in zmagovanje katoliške Cerkve v Genvi in Berlinu tolažilo sv. Očetu in vsakemu katoličanu, so pa vedno užalivne novice, ki nam prihajajo iz Poljskega. Ruska vlada s pretvezo, da rovarstvo zatlačuje, nadaljeva svojo brezbožno vojsko zoper katoliško Cerkev; kaže da je odmenjeno do čistega razdrti katoličanstvo na nesrečnem Poljskem. Stirdeset katoliških samostanov je bilo zdaj zatertih v tej deželi, in veliko mnihov je odpeljanih v ječe ali pa v Sibirijo. Prganjanja po vladi pohlevnega Aleksandra devajo v pozabljivost priganjanja terdega Nikolaja. . . .

Iz Vilne pišejo, da jezuitarski vstav v Kovnem, kjer je bila do lanskega leta gimnazija, bo ruska vlada spremenila v sedež razkolniškega škofa. V Kozaciini so neki mnihom bazilijanom vzeli kloster, greško-katoliško cerkev so pa v razkolniško spremenili. Greško-katoliškim duhovnim hočejo vsiliti nošo ruskih popov in še marsikaj drugega. Vlada tudi napravlja šole na stroške katoličanov, in v teh šolah uči katoliške otroke razkolniško vero. V okrajini Minsk je v kratkem napravljenih 120 tacih učilnic.

Škotsko hierarhijo, se govori, so sv. Oče name-nili zopet postaviti, to je, 300.000 ondotnih katoličanov razdeliti pod stanovitne škofe. Znati je, da lord dr. Gilbert Talbat, skrivni kamernik sv. Očeta, je odločen za višjega škofa v Edinburgu, trije ali štiri škofje pa mu bodo poddruženi (suffragani). Od časov Jakopa II 1685 do zdaj so v-ravnavali škotske katoličane trije apostoljski namestniki. Puritanci in anglikanci že silno vrišijo zoper Rim, ne bodo pa več opravili kakor l. 1850 s svojimi demonstracijami, ko so bili sv. Oče razdelili Anglijo v 12 novih škofij.

Malice slovenske na Ogerskem drugi veliki zbor pod predsedništvom bistrskega škofa Štefana Mojzesa si je izbral častne družnike te-le gg.: Kukuljevič-a izmed Hervatov, škofa Gruič-a izmed Serbljanov, škofa Gaganca izmed ogerskih Rusov, Mikložiča kakor očeta slavistike, Bleiweis-a izmed Slovencev, Palackega izmed Čehov, in dr. Beka izmed Moravcev. (Kat. List.)

Ljuški misijoni v Slavoniji. Že deset do dvanajst let je, kar po naredbi mil. škofa Strosmajerja vsako leto v dveh ali treh duhovnijah oo. jezuiti ljuške misijone obhajajo. To leto so imeli misijon v Gradištu in Bošnjaku z velikim duhovnim pridom. V poslednjem kraju se je po opravljenem misijonu do 700 ljudi dalo zapisati v bratovščino presv. serca Jezusa in Marije. Po misijonu so prišli škof v duhovnijo in so dobre sklepe duhovnijanov poterdili s spodbudnim govorom. (Kat. L.)

Lesniki, jabelka in lesnik^a e.

Češenje Marije Device je kakor drugi žark, ki se utrinja s keršanstva in gre razzarjat veličanske dvorane pervakov ravno tako, kakor kmetijske kočice, in zares je precudna ta vse sploh razlita moč. Zaupanje, ki ga ima sin do Matere, tudi z zmotami ne ugasne. Tudi v našem rovarškem občinstvu, pravi „Armonia“, vidimo Marijno češenje vse sploh razširjeno; in v našem glavnem mestu (Torinu), prav tamkej, kjer imajo svoje gnezdo ločine (sekte), prostomavtarstvo, rovarstvo, vendar vidimo Marijne podobe s prižgano svetilko, to je spričevanje, da češenje do Marije ni ugasnilo pri hišnem gospodarju in pri deržini, kajti „signori della liberta“ Šmarnice obhajajo.

Hvala deviškiga stanú. Pater Abraham a s. Klara primerja zakonski, vdovski in deviški stan takole:

Zakonski stan je njiva, vdovski je vert, deviški pa raj.

Zakonski stan je svinec, vdovski je srebro, deviški pa zlato.

Zakonski stan je zvezda, vdovski je mesec, deviški pa solnce.

Zakonski stan vas, vdovski terg, deviški mesto.

Zakonski stan je voda, vdovski ol, deviški pa vino.

Zakonski stan je topas, vdovski je rubin, deviški pa demant.

Zakonski stan je platno, vdovski tafet, deviški pa atlas.

Zakonski stan je človešk, vdovski je svet, deviški pa nebešk.

Zakonski stan je dober, vdovski boljši, deviški pa nar boljši. A. Br.

Na Dunaju, kakor „Glocke“ pripoveduje, je undan nekdo po mestnem prehodu peljal kužeta, ki ni imel le samo morskopenske pipke s smodko v gobcu, ampak tudi očjale na smerčku. Rekli bi, da je kuže neki v Ljubljani bil in se je od ulčarskih smerkolinov navadil te nespodobnosti. — Kralj Viktor Emanuel neki prav pogosto govori — od tega, da bi se z Rimom spravil, in to upa doseči saj potlej, ko se bo vlade znebil, na kar neki rezno misli. Svojemu sinu Humbert-u zdaj iz tega namena neveste iše, in pri vsi sprideni okolnosti vendar noče druge kakor le

katoličanko. Izobčencu menda smert kar na glas koso kleplje; v poslednjih mescih si je dal že skorej neštevilno-krati pušati, da bi ga huda kri ne zadušila. — V Pragi se poslednji čas godé cerkveni ropi. Naj strašnejši je bil 7. u. m. v kapucinarski cerkvi; našli so ženo stražarico pred cerkvijo v kervi smertno ranjeno, v cerkvi pa je bil oltar Marije Device imenitnih dragotin opljen. — Turška svoboda. Turške vradnje so tri imenitne in bogate Bolgare neki zato zaperle, ker so bili braveli bulgaro-rumanskega lista „Buduštnost“, kateri je visoko Porto nezmerno napadal. Eden nesrečnih je med terpinčenjem v ječi umerl, eden ob-norel, in le en sam življenje in pamet ohranil. Tudi časnik v Bukureštu je bil ob glavo djan, ki je pa precej drugi dan z novim imenom „Branitelj“ od smerti vstal. — Poli-tiški bavbavi sedanjih časov so „pani —.“ Med temi je že precej stari pan-germanizem; pan-slavizem, bolj v dozdevi kakor v djanji; zdaj pa so jeli govoriti tudi že o pan-ro-manizmu, kateri ima biti pravi frange-pan, ne kruha — ampak kosti-lom. Francija, Italija, Španija, Portugaliya, in še tudi daljna Romanija se imajo zediniti pod nekdanjega rimskega pana. Geslo vsacega pana — je: „meni vse, tebi nič.“ Torej je vsak pan — sam na sebi zaverž-ljiva reč. Ako teh panov ne bo keršanska ljubezen panala, gorje svetu, ki pride za nami! — Na Dunajskem je ravno une dni mati svarila sina zavoljo nekega potepinskega znanja z drugim spolom. Rastgoteni sin nato mater tako silno v persi sune, da se je na tla zgrudila in v treh urah umerla. Gerdobin je sodbi izročén. Nasramne zaveze z drugim spolom napravljajo nar več žalosti in nesreč v mir-nih deržinah. — Dunajski časniki vsi mergolé s popisova-jem tatinstev, ropov, morov in samomorov. Ko bi toliko ljudi in časnikov vero in čednost poživiljalo, kolikor jih je, ki jo zatirajo, gotovo bi bilo manj tacih nesrečnih in žalostnih prikazen. — Višji deželjska sodnija je obsodbo zoper Žužel-kata poterdila. —

Duhovske spremembe.

V goriški nadškofii. — Naslednji čč. gg. so tako-le postavljeni ali prestavljeni: And. Brezovščik, mlajši, je provizor v Bukovem; Jož. Kumer je iz beneškega sv. Lovrenca prestavljen za vikarija v Brestovico; odtod je šel Jož. Pelizon za vikarija v Kostanjevico; Peter Gri- ni, bivši duh. pom. v Moši, je postal administrator fare Perteole; Pavel Vončina je stopil v pokoj. — Umerl je č. g. Jernej Fakin, vikarij v Kostanjevici na Krasu. R. I. P.

V ljubljanski škofii. Lokalija Polom je podeljena g. And. Likarju, duh. pom. v Starem Logu na Kočev-skem. G. Mart. Barlič, bivši lokalist v Polomu, gre za kuratnega beneficiata v Šentvid pri Berdu. G. Anton Hafner, fajm. v Smledniku, je 2. t. m. umerl (R. I. P.), in imenovana duhovnija je razpisana 2. t. m.

V terzaški škofii. G. Ant. Buonanno, duhovnik v c. k. kaznovavnici v Kopru, se je podal v pokoj. Umerl je g. Jan. Udovič, podružnik v Topolovacu. R. I. P.

Pogovori z gg. dopisovarci.

G. A. Č. na G.: „Toma Kemp, čveterke bukve,“ kolikor vemo, so bile v prvo natisnjene v slovenski besedi l. 1745 in zdaj imamo že sedmi natis v bukvarnici. Poslednji, v opiljeni, precej čisti sloven- šini je od l. 1846, in pri Honu je še veliko zaloge teh zlatih bukev, ki naj bi jih imela vsaka hiša. Prav po ceni so, nevezane po 30, vezane po 40 nkr. Znane so pa tudi dela Tomaža Kemp. v metel- čici in pa v čisti klasiški slovensini, katerih mora tudi še dosti biti, pa zdaj nam še ni znano, kdo jih ima. Novo prestavo, ako je brez porabe dosedanjih prestav, bi po naši misli kazalo le tedaj na svitlo dati, ako je posebno razumljiva, lahka in v lepi besedi; sploh bi pa utegnilo bolje kazati, nov natis in prestavo napraviti na podlagi stare. — G. P. v G.: Lepa hvala za vse! Naročeno se bo opravilo. Drugo v pismu.